

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Kort Begreb af Verdens Krønike i Sammenhæng

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Grundtvigs værker", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 292. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1812_189-txt-shoot-idm8146.pdf (tilgået 04. maj 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

I et Aartiende førtes den kantiske Strid med en Opsigt og Almindelighed, som siden Volfs første Dage havde været mageløs, og det kostede ei stor Umage at afvæbne eller overraabe hans Modstandere, men til at forstaa hinanden, end sige enes, dertil kunde hans Tilhængere ei drive det. For alle rolige Tænkere maatte det synes, at hele Striden kun var om Ord, som det kategoriske Imperativ, den praktiske Fornuft, Maximer og Kategorier, thi havde det været de godt Folk ret om Sandhed at gøre, var Visdommen slet ikke høiere, end at de kunde sagt hvad de vidste paa ordenlig tydsk Maal; men det er gammel Vane, at hulle Vankundighed og Vildfarelse i høitrvænde Ord, thi da gaber Mængden, og til denne forfængelige Ære er det Man beiler. Midt under det Skraal, at Dyden skulde øves for sin egen Skyld, og det store Ve over dem der tænkte paa at fremme deres evige Lyksalighed, vrimlede Kirker og Messer af Prækener og Bøger, som vilde lokke Folk til Dyd med timelig Velfærd, og true dem fra Lasten med Steile og Hjul: det var den rene Moral, som slog Sparto til den kristelige. Theologerne svedte over at faa Kristendommen uddrevet af Bibelen: et Sprog var en Randskrift (Glosse) et andet feilede i en Haandskrift, et tredie kunde blive fornuftigt ved en lille Forandring og var da vist en Skrivfeil med store Bogstaver, men hvad 293der kom for tit, det var Læmpning efter hiin Tids Fordomme af dem, der enten vare Bedragere, eller ogsaa vidste at de talte og skrev for alle Tider, og altsaa maatte ved Læmpningen føre alle dem vild, som ligefrem troede dem paa Ordet. Kun Faa vare redelige nok til at sige deres Hjertens Mening: at de i Grunden blæste ad Bibelen, og kun for Pøbelens og Embedets Skyld gjorde sig den Uleilighed at fordreie den. I Begyndelsen af den franske Revolution fremstod en nye udmærket Grubler: Gottlieb Fichte fra Lausitz,*født 1762. som for en kort Tid satte Hovederne i ny Bevægelse. Han ansaae vort Jegs Tilværelse for det eneste Visse, hvorved han rigtig nok paa en Maade gjorde Mennesket til Verdens Skaber og maatte i det mindste tale om sit Jeg, som Man ellers kun talte om Gud. Saadant forargede i Sachsen, ja han blev endog aftakket fra Høiskolen i Jena som en Gudsfornægter; men i hvilke Irgange han end paa sin løse Vandring har for vildet sig, maa Man dog bekende, at han efterhaanden kom Kristendom, altsaa Sandheden, nær. Faa har, saa klart som han, gennemskuet Tidsalderens Vanart, det harmede ham at se Kants strænge Dydslære forvansket, Egennyttens gjort til Grundsætning, et Skillerum opreist mellem Gud og Mennesket, og den tørre Forstand istedenfor Kærligheden gjort til Dydens Kilde. I Selvfornægtelse og Opgivelse af sin Egenvillie i Guds, satte han, som Kristus, Menneskets Ære og Salighed, men Sværmer blev han 294af pietistisk Art, fordi Han ei vilde bøie sig under Korset. Han mente som endel af Pietisterne, at Mennesket ved Kærlighed til Gud selv kunde blive en Kristus, og da han vel indsaar, at uden Forsoning er ingen Syndsforladelse, faldt han til den Grundvildfarelse, at fordi Synderen er som død, er hans Tanke og Gerning et Intet, som han, efter sin Omvendelse, ei behøver at fortryde eller faa tilgivet. Ogsaa ham forvildede Hovmoden, men enten siger han Andet end han mener, eller han, efter en Ydmygelse, maa ende med at vorde fuldelig Kristen, og det skal han vel komme til at sande, at Døden er en virkelig Ting. Et sørgeligt Tegn er det, at denne Mands klare Grublen og Kæmpetale kun for et Øieblik henrev Enkelte; thi det er ei hans Vildfarelse Man hader, det er hans sande Tale om Tidens Gemeenhed, om den indvortes Dyd og det hellige Samfund med Gud, som forarger, og tildrager ham Sværmernavnet. Af hans Skole er derimod udgaaet en Flok, med Vyrtembergeren Schelling i Spidsen,*født 1775. hvis Tal daglig voxer og hvis Grundsætninger ere de fordærveligste af Alle. Det Ondes Oprindelse er vist nok ubegribelig og en tænksum Ukristen har kun to Veie at gaa, enten at antage to Grundvæsner, eller nægte det Ondes Virkelighed. Den sidste Vildfarelse anbefaler sig til Fornuften ved at fremkogle den Enhed i Mangfoldigheden, det Grundslægtskab mellem Modsætningerne, som er Fornuftens Attraa; men just for295di Fristelsen er stærk, har Mennesket i sit Inderste et end stærkere Vidnesbyrd om det Modsatte, thi et saadant er den bestemte Strid mellem Godt og Ondt, hvilken han maa tillægge samme Virkelighed som sin Tilværelse. Formastelig maa han da lukke Øret for hin Guds hellige Tale: Ve Den! der kalder det Onde Godt — som lyder i Samvittigheden, og den som *fuldelig* gjorde det, var en Djævel. Hvo som gør Ondt hader Lyset og skjuler sig som Adam, naar Herren kalder, derfor var det at Menneskene ei vilde vide af noget Samfund med Gud, men Visheden trænger sig dog mangengang ind paa Mennesket, især det mere poetiske, og da tager han sig for at sammenblande Lys og Mørke, Gud og Verden. Hele Tilværelsen anseer han som et evigt, nødvendigt Kredsløb, i hvilket Straalerne af det forborgne Lys udskinne, bryde sig i et sælsomt Farvespil, og tabe sig atter i Lyshavet; Godt og Ondt ere kun i Forestillingen Modsætninger, som Klart og Dunkelt, Reent og Blandet, Stærkt og Mat. Med denne Beskuelse er nødvendig forenet en grændseløs Hovmod, Forgabelse i egne Drømme, Ligegyldighed for Hjertets Tilstand og Sjælens Vel, thi alt i Mennesket er af Gud, der er ingen Frihed, ingen Tilregnelse, ingen Straf, thi Gud kan ei være sig selv imod, eller gøre sig selv ulykkelig. En mageligere Vei til Samfund med Gud i Tid og Evighed lader sig vist nok ikke tænke, men her gælder det fuldelig: farer ikke 296vild, Gud lader sig ikke spotte! og mærkeligt er det, at disse Folk med Velbehag speile sig i Goethes Faust. Hvorledes Saadanne maa beskue Kristendommen, er nemt at vide: som en Mythologi, der aldeles er paa deres Side. Hvad den siger om en *Kristens* Væren og Rørelse i Gud, om Troens hemmelige Samfund, om Lysets Børn, hvis Gjerninger ere gjorde i Gud, og om alle de Troendes evige Forening i Kristo, overføre de paa Mennesket i det Hele, og forvende saaledes Dette, som alle Skrifterne, til deres egen Fordærvelse. Theologerne af denne Skole som Daub, Schleiermacher og Marheinecke, tale derfor om Bibel, Kristus, Forsoning, Mirakler o. s. v. som om de vare Kristne, endog de knap tro paa nogen høiere Aabenbaring end den de selv have; ei paa anden Forsoning end den fra Evighed i Ideen, ei paa andre Mirakler end dem de ved egen Kløgt mene snart at kunne gøre. I Tiden staa de Mennesker da som kristelig Troes Repræsentanter ligeoverfor Kant, ligesom Zinzendorf for Spener, og her aabenbarer sig ret Tidens Elendighed: Kristendommen skal lade sig bruge til et Billedsprog for aandelige Drømme, ligesom de græske Myther i Julians og hans Sofisters Mund. Det maa være Naturfilosofernes Øiemed, hvad Schelling selv har vedkendt sig, at danne en Kaste, som Ægyptens præstelige Troldkarle, og lade menig Mand nedsynke i den

skændigste Overtro, medens de bevare deres Visdom i Hieroglyfer, thi 297saaledes maa Man vel nævne det Sprog de Indviede tale og skrive. En fordærvet Katolskhed befæstet ved falske Underværker, er da det, hvortil denne Tidens nyeste Retning henpeger, og hvorledes Kraften kunde bevares vilde være den eneste Opgave for hvad Man kaldte Moral, thi Saligheden kommer af sig selv.